
Pankade “maast leitud” kasumitest digitaalse euron

16. veebruar 2023

Eesti heas finantsvormis panganduse poolt hoiuseintresside jõuline tõstmine on õige samm ja panus debatti kasumite täiendavast maksustamisest.

Konkurentsitihedal turul näitab kasum, kui edukas on äri oma toodete või teenuste müümisel ja kui palju on tööga loodud mõõdetavat lisaväärtust. Kommertspankade peamine roll on äride ja majapidamiste krediteerimine, andes ideedele võimaluse saada tegelikkuseks. Panga kasumi suurus sõltub sellest, kui targalt riske osatakse määratleda, mõõta ja juhtida. Konkurentsivõitluses saavutatud hea kasum pole mingi patt!

Eksisteerib aga olukordi, kus kasum sünnib justkui eimillestki, on „maast leitud.” Panganduses võib seda juhtuda erinevatel põhjustel. Näiteks siis, kui kommertsbank võtab raha hoiule nullintressiga ning hoiustab selle omakorda keskpangas, kes maksab raha eest pangale kordades kõrgemat intressi. Euroopa Keskpanga poolt pankadele makstav intressimäär on praegu vähemalt 2,5%. Sisulist tööd ega riskivõtmist sellise raha liigutamisega ei toimu, kuna inimeste pangale usaldatud raha tõstetakse riskivabasse keskpanka ning intressivahe kasseeritakse pankiiri poolt kasumina sisse. Väärib märkimist, et 1981. aastal maksustas Thatcheri valitsus ühekordselt panku, kuna need olid „liigselt” teeninud mitte makstes nõudmiseni hoiustelt intressi. Ühiskondliku kokkuleppe koht on, kas ja mis tingimustel kasumeid maksustada, sealhulgas „maast leitud” kasumeid.

Finantsjärelevalve maksundusdebatis üldjuhul ei osale, kuid seaduse kohaselt edendab Finantsinspeksioon elanike teadlikkust finantsteenustest, seejuures arvestades finantsstabiilsust. Loomulikult ei pea inimesed raha nõudmiseni pangakontol intressivabalt hoidma, vaid saavad paigutada seda ka fondidesse, elukindlustusse, börsile. Võrreldes pangakontoga kaasnevad nende valikutega suuremad riskid. Pangakontol olev raha on kuni 100 000 euro ulatuses kindlustatud Tagatisfondi poolt. Isegi kui krediidiasutus muutub maksejõuetuks, siis Tagatisfondi toel saab pangaklient säästu selles summas tagasi. Taolise tagatisskeemi olemasolu ning hoiustajate kaitse üldiselt tingib väga ranged ja mahukad nõuded pankadele, mis omakorda ahendavad vaba konkurentsi pangandusturul. Mida enam raha on Tagatisfond kogunud, seda turvalisemalt säästjad end tunnevad ja seda väiksem on risk riigieelarvele. Seega saab „maast leitud” kasumi arvel finantsiliselt tugevdada kirjeldatud tagatisskeemi.

Kui konkurents kommerts panganduse turul on piiratud ja hoiuseintressid ei kipu liikuma keskpankade määradega samas taktis, siis on mõistlik vaadata samaväärselt turvaliste alternatiivide poole, mis pakuksid intresse. Näiteks riigi laenuvajaduse korral saab sobiva intressimääraga digitaalseid riigivõlakirju võimaldada osta kogu ühiskonnal. Jätkates tulevikku vaatamist, siis võimalus on käibelevõtta digitaalne keskpangaraha koos hoiustamise võimalusega. Euroopa Keskpank on välja töötamas digitaalset eurot ja uurib taolise elektroonilise raha võimalusi. Pankade hoiuseintressidele mõjuks ergutavalt, kui tarbijatel oleks võimalus hoiustada digitaalsed eurod turvaliselt keskpangas intressimääraga nagu seda pakutakse krediidiasutustele.

Finantsinspeksioon jälgib hoolikalt hoiuseintresside muutumist ning avaldab elanike teadlikkuse edendamiseks õige pea tarbijaveebis minuraha.ee intresside võrdlemiseks hoiusebaromeetri.